

Jèkà bazar

"ni jekafò ye daamu ye,
jekabaara nyogòn daamu tè."

nimòrò 21 - san 1987n sètanburu kalo - a sòngò : dòròmè 20

jirisyen lamò yorò dò filè San zofèrè sèriwusida la

Min bè sòrô nimòrò in kònò, o filè jin ye :

nyè 2, 3, 4

Dinyè kibaruya : Ameriki kafojamana

nyè 5

Cikè dònniya : duguw ka jirisyen lamò yoròw

nyè 6, 7

Tiga sènè baarada kunnafoni : Buwala dugu kunnafoni

bon tufa tabaga ye jama ye
sanni tònò ka kè bònò ye...

nyè 8, 9

Kòori sènè baarada kunnafoni : mugu labèn cogo dò sifilièla Nanposela

nyè 10, 11

Duguw kumakan : Kaniko dugu tòn ye lakòliso jò

nyè 12

Tulon tè sèbè sa

dinyè kibaruya

Ameriki kafojamana

A delila ka sèbèn Jèkabaara kònò ko Ameriki ye fila ye : Kènyèka yanfan Ameriki ni worodugu yanfan Ameriki.

Jamana fila bè kènyèka yanfan Ameriki la : Kanada (n'o kofòra Jèkabaara nimògò 19 kònò) ani Lamèrikèn jamana.. Lamèrikèn jamana in bè wele fana ko "Ameriki kafojamana". Bawo, jamana 50 nyögòn de kafora nyögòn kan ka kè jamanaba in kelen ye.

Endyènw de fa dugukolo ye Ameriki ye. Dunan fòlò min ka kurun bélènna Ameriki, a kòròn fè dankan na, o ye Nòrwèzika dò ye ko Leyf, 1000 san na.

K'a ta san 1600 la, Faransi-kaw ni Anglèw ni Espanyòliw tun bè ka nyögòn kònkòma dugukolo tigiya ni jagoda sigi la.

Ameriki ni Anglè jamana ye san 8 kèle kè, a ka sòrò k'a yèrè ta 1783 san na. 1787 san na, sariya baju fòlò sintinna jamana in kònò, ka jamana kuntigi fòlò sigi san 1789.

Kabi jamana in y'i yèrè ta, a sòrò n'a jama sèbekòrò yiriwalli daminéna. 1790 san na, kafojamana in tun ye jamana 13 jèlen ye, w'a jama tun tè témè mögò miliyòn naani kan. A ye jamana wèrèw fara a yèrè kantilebin yanfan fè. Nadunanw caman bolila gèlèya nyè, ka bò Eropu ka na jamana kura ninnu

San 4 o san 4, wote bè kè jamana nakaw fè ka mögò sugandi k'a sigi peresidanya la.

Reagan de b'a la sisani. A sigira san 1980, ka sigi ko kura san 1984. Mögò dò wèrè bénasigi san 1988.

Wote bè kè ka depitew fana sigi, ka kè jèkulu ye, min tògò ko kòngrè. Peresidan tè se ka foyi kè ni kòngrè ma sòn min ma.

Lamèrikènw bè Anglè kan de fò.

fa dòonin dòonin : k'a ta 1825 la, mögò 10.000 bè jigin yen san o san. 1848 ni 1854 san cè, nadunan tun be taa 400.000 na san kònò.

1860 la, kafojamana in kéra jamana 31 ye, k'a jama se 31.443.000 ma. Jamana yiriwalli tè kòtigè, k'a d'a kan, jamana ka bon, nafolo bè yen. Farafin ba caman minèna ka taa feere yen jonya baara la.

1987 in na, Ameriki kafojamana mögò ye miliyòn 235 ye : tubabu miliyòn 180 b'o la, farafin miliyòn 25, endiyèn mögò 800.000, zaponè 600.000, shinuwa 450.000, ani dò wèrèw..

Ka dinyè jamana bée mögò ni siya bée lajèlen nyagami ka kè kabilà kelen ye, k'o galabu kènèya sòrò siratègè la, o'ye Ameriki kafojamana kèwaleba dò ye.

Kafojamana in bè dinyè jamana bée ni sòrò cè. A jama tè dinyè mögò 5% bò, nk'a sòrò bée bèn dinyè nafolo 32% ma.

Mögò kelen ka cikè dugukolo bè taa taari 100 fo taari 400 na. Mögò 70 balo bè sòrò a la. 1946 san ni nyinan cè, taari kelen nafa jiidira ka kè kòròlen nyögòn saba ye.

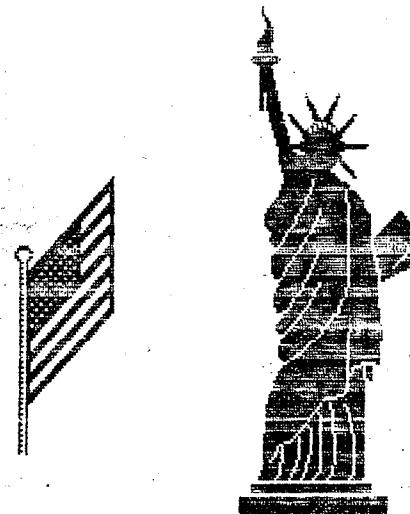
Dinyè dabalidaw bée la belebele 20 na, Ameriki kafojamana ta ye 14 ye. U ka fèerè

Ameriki kafojamana jò yòrò ye min ye sènèfèn danma dò la dinyè kònò, o flè :

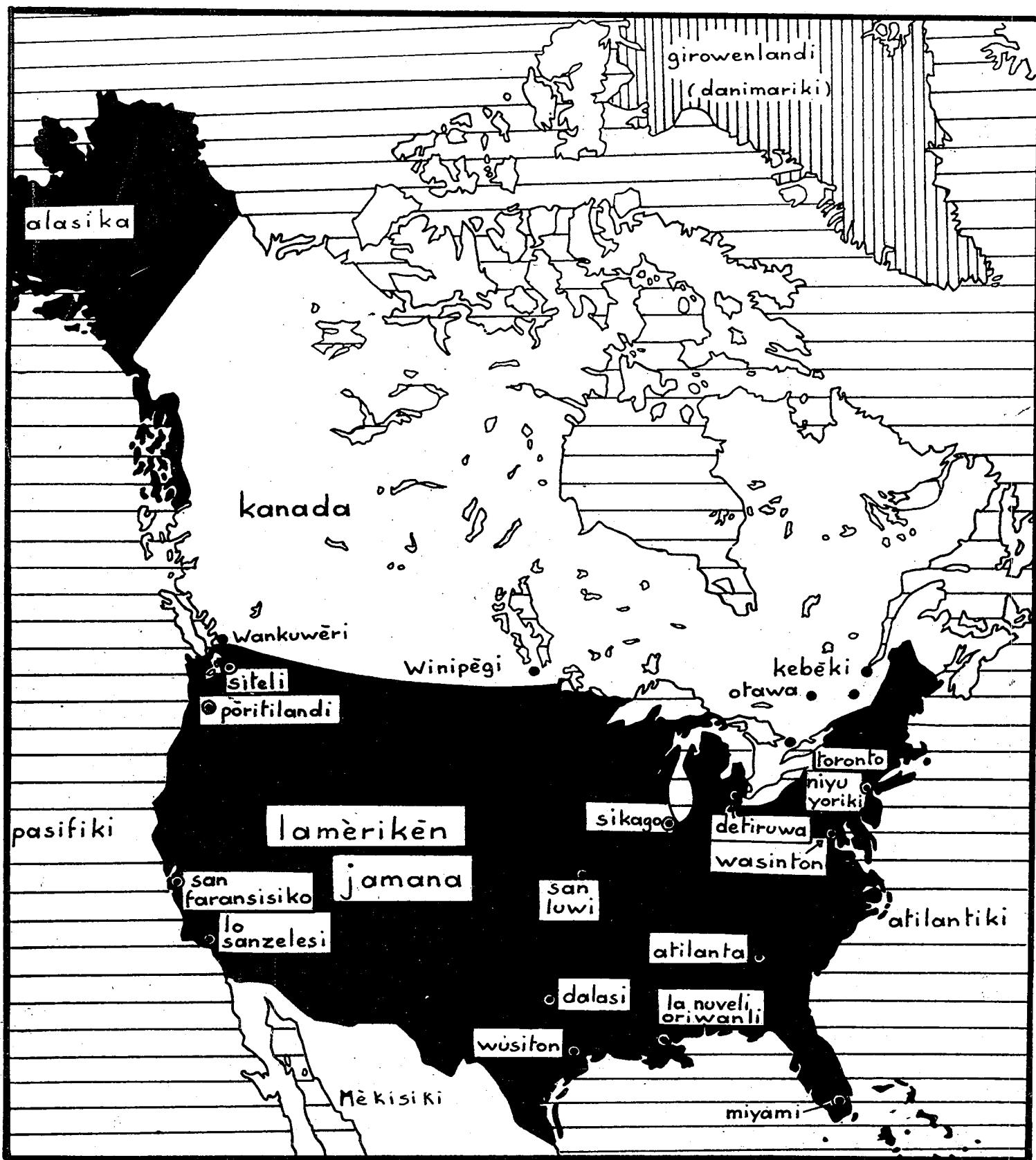
- soza :	60 %
- kaba :	45 %
- lenburu :	30 %
- kòori :	23 %
- alikaama :	16 %

dönniya bonya de y'a to u fòlò ye hadamaden lase kalo kan 1969 san na.

U ka móbili dabalida de ye bée bolifèn miliyòn 11 dilan san kònò. U ka móbili ka ca bée ta ye : móbili misèn miliyòn 125, ani baara kè móbili miliyòn 4.

Ameriki kafojamana taamashyènw filè :
- a jònjàn : dolo 50 b'a la, minnu ye jamana 50 jèlen taamashyèn ye.
- muso jòlèn in ya hòrònya taamashyèn ye

Ameriki kafojamana kènè ye bam² 9.363.353 ye, o bè bén taari 936.335.300 ma, Mali nyögòn 7 ni tila.

A kòròn ni tilebin cè ye ba-

mètèrè 4.500 ye ; a kènyèka ni worodugu ye bam. 2.500 ye.

Kènyèka fè, a ni Kanada bè dan bò (bam. 12.007). Jamana si tè dinyè na, minnu fila

dancè b'o bò.

Worodugu, ani Mèkiski jelen bè bam. 3.115 dancè la. Dance si tè taama k'o.bò dinyè na, bawo mògò miliyòn 120 b'a tigè san kònò.

Ameriki kafojamana ni Mali ka jè-ka-baara

Mali ka yèrèta don ni bi cè, Ameriki kafojamana bè ka Mali dèmè sòrò yiriwali la nin cikèdaw la : sira cikèda, nyò cikèda (Mòti), alikaama cikèda (Gawo), cikè kalan yòròw (Samè, Samankò, Npesoba, Joro), bagan ladon (Mòti mara la), cikè yiriwa fèerèw nyinini bolo (mara filanan ni sabanan na), ani kòlòn baarada. Nin baara bèe musaka bòbaga ye "US.AID" ye, lamèrikènw ka jamana yiriwataw dèmènda.

denmisèn ka bèn kulu

U ka denmisèn kulu dò bè yen, ko "bèn kulu" (n'a bè fò tubabu kan na ko "Corps de la paix"⁽¹⁾), o ni u ka ATI, olu bè baara kè CMDT mara la.

Bèn kulu in ye funankèw ye, minnu b'a bò u yèrè la ka na san 2 wali 3 kè ka cikèlaw dèmè u ka baara la, ka kalan-denw dèmè. O waati kònò, Ameriki kafojamana b'a jò ni bonyèrèla ninnu musaka ye. U bè jamana min na, o baara nyémögòw sara nyogòn de be di u ma.

Bèn kulu in sigi kun ye ko Ameriki denmisènw ni jamana bée mögòw ka don nyogòn na, ka Ameriki diinè n'a ganiya nyuman lase bée ma, ani fana ko ka, dinyè sègènbagatò bée lajèlen dèmè k'u dahirimè nò-goya, ka kènèya ni kalan lase u ma.

A bè sen na kabi 1961 san, w'a sigilem bè jamana 80 kan. A mögò fòlòw sera Mali la 1971 san na. Sani u ka bò Ameriki, u bè bamanan kan ni fula kan kalan, yaasa u ka baara na nògoya u bolo. Mali laadaw n'a sènè kè cogow fana nyè bè fò u ye, bawo u bëna taa san 2 sigi cikè duguw la, denbayaw fè.

Bi, u bè Ntosoni ni Fonfona

(Kucala), Nyena ni Dandereso (Sikaso), Bugunin ni Kumantu.

Nyinan kalo 10n na, u ka baarada kuraw bè sigi Klela, San, Npesoba, Kuri, Sinsinna, k'olu nyèsin jiri turu ni dugu-kolo ladon ma ni nakò baara ma. 1988 san kalo 5n na, CMDT hakili b'a la ka bèn kulu mögò dòw bila a ka baara nyémögòw sen fè, musoya kòròtali ni sigida lakanali la.

Africare⁽²⁾

O ye tòn sigilen ye farafin-nakaw ni Amerikika jèman n'a finmanw fè, ka fèerè kènè-manw nyini cikèlaw kunkow la jamana yiriwataw kan, dinyè latigè ko nyuman na.

U ka baara musaka bòbagaw ye "US.AID" ye, ani diinè jèku-luw ni hadamadenya matarafa kulu dòw, ani Mèkisiki farafin jèkulu minnu b'a nyini k'u buruju sira taama, ani maa yeleke dòw.

Ja waati ja, Africare ka dèmè fanba donna mögò nyangatalen ma. Kabi sanji ko fisayara, u ye sòrò yiriwa baaraw daminè Ganbi, Luginè, Nizeriya, Ruwanda, Somali,

Sudan, Uganda, Zanbi, Ecopi. O baaraw, nyèsinnen bè ji ko ma, ani balo ko, ani kènèya, ani nadunanw dèmèni.

Mali la, Africare bè alikaama cikè la mara 6n ni 7n na. A ni ji ni kungo baarada ye jègè lamò baara dò kè nyogòn fè San.

Africare nyèci dò wèrè ye ka Ameriki jama suguba, u ka farafinna gèlèyaw lako dòn, ka bolomafaraw di ni fonisireya ye.

A.T.I.

O ye lamèrikèn fèerè dònna jèkulu ye, min nyèsinnen bè mansin dlan ma, mansin minnu bennèn bè jamana yiriwataw haju ma.

Mali la, u ni cikè mansin ko baarada bè nyogòn bolo, ani CMDT. Baara saba bè sen na :

- Kòlò baarada sigili : bolo-fara kelen sigira sènè baarada la, min togò ko Otiwale (Joliba woyo yèlèn na), ka kelen sigi Njininna mara la.

- Suman kisè wòrònda bè ka sigi Kucala. A mansin minènw ka kan ka dlan CMDT numuw fè.

- Numukè kelen bilala ka taa nyò si mansin dlan dege Sengali. O mansinw bana bëna dlan CMDT numuw fè.

(1) i b'a kalan k'a fò : Kordelape

(2) i b'a kalan k'a fò : afirikere

Duguw ka jirisyen lamò yòròw

Kabini san 30, misiladaba sènè bè sen kan an ka jamana na. O kèra sababu ye ka kènè sènètaw bonya. O b'a to fana, jiri tigè barika bonyana fo magonyè jiri ko ani tobilikè dògò ko kèra hamannko ye duguw kònò. Ka fara o kan, jiri tigè in nana laban bi dugukolo nòn na.

O ko ninnu b'an wajibiya ka jiriw turu, walasa ka sini nyèsigi magonyè jiri ni dògò ko la, ani ka dugukolo lakana.

O la, ji ni kungo lakana baarada ye waleya dòw daminè, minnu bè dèmè don dugu mògow ma jiri turu sinsili la.

Suwisi jamana b'a la ka dèmè don Sikaso mara la ; Olandi jamana fana b'a la ka dèmè don Segu mara la ; farajè jamana minnu bè Eròpu la, olu ka jekulu min tògò ko "FED", o fana bè ka kòori sènè baarada dèmè ka jirisyen lamò yòrò 120 sigi sen kan dugu yiriwa tònw kònò.

Waleya in naniya ye ka jirisyen lamò yòrò basigi duguw kònò. A kun ye dugu mògòw yèrè ka se ka jirisyen turuta sòrò u yèrè ye, ka jirisyen lamò yòrò caya, min b'a to jiri bè sòrò nògòya la.

jirisyen lamò yòrò

Ni dugu min b'a nyini ka jirisyen lamò yòrò sigi sen kan, o bè baara kèta bée jateminè fòliò, walasa jiri turu ka kè a kè cogo la.

Kòlòsili bè kè, ji ka sòrò jirisyen lamò yòrò in kère fè, nka o kana kè ji sigi yòrò ye samiyè tuma na. O yòrò dugukolo fana ka kè dugukolo nyuman ye.

Dugu ka jirisyen lamò yòrò jò jan man kan ka dèse mètèrè 9 na, a jò surun man kan ka dèse mètèrè 6 la. A bè lamini ni kogo jan ye, nka a nyuman ye nègèjò ye.

baara kè cogo

Dugu yiriwa tòn bè mògò fila sugandi ka bila jirisyen lamò yòrò ladonni kanma. O ka nyi, mògò sugandilenw ka kè mògò ye, minnu delila nakò ni jiri foro baara la.

Kènè in labènni baara bè daminè ni waga sasa, kala cè ani dugukolo dakènyèni ye. Farafin nògò bè don a la, ka laburuli kè, min dunya bè santimètèrè 40 bò, walasa nògò ka nyagami dugukolo la ka nyè.

Baara fòlen ninnu bè daminè feburuye kalo la ka taa a bila mè kalo la : o la, mè kalo b'a sòrò ntègènw dilanna.

Jala kisèw bè tòmò feburuye kalo la, alimètijiri ta bè tòmò marisi kalo la, kasiya taw ye

awirili kalo ye, sumayajiri ta ye zuwèn ye. Danni bè kè zuwèn kalo ni zuluye kalo la.

K'a ta uti kalo la fo sètanburu kalo, bin bè shyèn.

A ka ca a la, ni danni kònna ka kè dugukolo nògòma kan, sanji bè labòli kè ka sumaya basigi jirisyenw kòrò hall tilema fè. Nka sanji ka dògò yòrò minnu na, u ka kan ka sòn, ni sumaya dèsera u la.

Jirisyenw bè bò zuwèn kalo la k'u turu. O dingèw bè sen kabini mè kalo la. Dingè sentò, san fè bògò bè bila a dan ma, bawo o de fòliò bénè jigin jirisyen diliw kan. Dingèw bè lafa k'u tò to : o b'a to ji bè sigi u kònò walasa ka sanji fòlòw sumaya mara sani dingè kònòbò cè jiri turu kanma.

Fasamana dugu yiriwa tòn ka jirisyen lamò yòrò

tiga sènè baarada kunnafoni

Buwala dugu kunnafoni

Buwala dugu bè Falajè sèkitèri la (Kolokani zoni). Dugu mògòw ye bamananw ye, an ka baaraw ye sènèkè ni baganmara ye ; dugu mògò hakè ye 659 ye, gaw ye 42 ye.

Misi 88 bè dugu kònò (sarimisi ye 56 ye gatigi 21 bolo), ani ba ni saga 40, ani fall 15. Wotoro 10 bè yan, dabajana 32 bè gatigi 21 bolo.

Dugu yiriwa tòn

Dugu yiriwa tòn bè yan ; tòn biro la mògòw bè tònsigi kè tile 15 o tile 15. O tònsigi kun bè dugu ka nyè fè taa kan.

An ka jamana sigilen bè dun-kafa sabatili ani dugu yiriwali kan. Gatigi 29 ye kaba taari 22 sènè san 1986 ; gatigi 42 ye keninge taari 80 sènè ; gatigi 33 ye sanyò taari 100 sènè.

Nka dunkafa gèlèya donna san 1985. An ye kòngò kùnbèn juru min sòrò, o ye dòròmè 74.250 ye ; saralen bennna dòròmè 64.465 ma, bawo gèlèya donna u sarali la k'a sababu kè sannifeere kè cogo ye.

Juru min donna Buwala san 1986, o ye tiga si tòn 5,200, nògò mòni kurama bòrè 34, nògò buguri mugu bòrè 1, sukarlo magaman bòrè 51. O bée lajèlen sarala.

sannifeere gèlèya

Nyè kilo 1:

san 1985 zanwuye kalo	dòròmè 12
uti kalo	dòròmè 27

san 1986 :

dòròmè 5

Tiga kilo 1:

san 1985 tilema fè zuwén kalo	dòròmè 35
san 1986 :	dòròmè 60

dòròmè 18,

Nin ye Buwala dugu yiriwa tòn biro mògò ye :

- Peresidan : Kaneke Bagayogo.
- Peresidan dankan : Jotile Kulibali
- Vari lamarala : Antuwani Kulibali
- Vari lamarala dankan : Marisèlèn Kulibali
- Vari lamaralaaw sègesèglibaga : Dolodari Kulibali
- Tòn ko labènnaw : Magan, Basi Kulibali
- Tòn sèbènnikèla : Jojiri Kulibali
- Tòn ni faamaw cè taamakèlaw : Cèsolo, Dawuda, Jimusa, Bakòròni
- Tòn sonnadonbaga : Mafè Kulibali
- Tòn nafa sòrò siraw tigi : Morikè Kulibali
- Tòn mangasa kònò sannikèlaw : Burama, Can, Modési
- Musow ka peresidan : Cuwarocan Kulibali
- Denmisèn tòn nyémògò : Numucò Kulibali
- Ziase tuntigi : Yayı Kulibali
- Musow ka kalan kuntigi : Jétin Kulibali

Balikukalan

Balikukalan sigira sen kan Buwala san 1969, arajola kalan sigira sen kan san 1977.

Balikukaramògò 4 bè Buwala yan, kalanden ye 51 ye, kalanden jolen ye 18 ye.

Musow ka kalan bè kè yan, ka daminè awirili kalo la fo zuwén kalo. Kalanden ye mògò 10 ye.

Jama kalan bè sen kan Buwala yan, mògò 18 don ; nka kalanden dòw taamana, a tò ye mògò 9 ye.

Baara kèlen

Balikukalan sera ka baara minnu lase dugu ma, olu filè nin ye :

- San 1985, an ye barasi ko daminè. Nka a ma se ka laban, k'a sababu kè bolifèn ko gèlèya ye.
- San 1985, an ye gakulu gana 36 jò.
- Sannifeere siratiqè la, a tun fòra san 1986 k'an ka tiga tòn 36 san, nka an ye tiga tòn 37.244 san (dòròmè 446.688).

ani nyò tòn 20 ni kaba tòn 5.

- A fora cogo min Jèkabaara nimòrò 10 kònò, mangasa dòjòra yan.

- Nyò gosi mansin bè yan, mansin in baarakèlaw sera ka nyò tòn 60,710 gosi ; tòn ni yòrò kèra tòn 6,071 ye.

- Misi furakèla 3 bè yan.

- Foro sumana 5 bè yan. San 1985, tiga taari 12,5 sumana, nyò taari 71, kaba taari 17, malo taari 0,5, ani soja taari 0,5. San 1986, kaba taari 7 sumana, tiga taari 59, ani nyò taari 117.

- Muso 2 bè yan, minnu kalan-na gala don, safunè dilan, ani soja baara cogo la. Muso 3 kalanna niwakini di cogo la denmisènninw ma.

- Sanji jateminèlan bè an bolo. San 1986, sanji ye na ko 79 kè Buwala. Sanji fòlò nana awirili kalo tile 25, a tigèra an fè yan okutòburu kalo tile 25. K'a ta zuluye kalo tile 12, ka t'a bila sètanburu kalo tile 30, an ye milimètèrè 596,50 sòrò.

An ka foli ni tanu bè taa ODIPAC ma kosèbè. Buwala duui viriwa tòn ko ten.

bon tufa tabaga ye jama ye

Jèkabaara, mògò kelen ko tè, jamana fan kelen ko tè, an bée de ko don.

K'a ta kòròn, tilebin, saheli ni woredugu, an k'an hakili kè kelen ye ka fara nyögòn kan baara la.

Bolonkoni kelen tè bélè ta, bon tufa tabaga ye jama ye.

An bée de ko don, bée bolo nò ka ye baara in na ni hakili nyuman ye, min bë jësinsin.

"Ne tè min dòn, e ka sèbènni mana se o ma, ne b'o dòn."

Akaja Jèkabaara fana bè ten. Fèn ko fò de bë na ni fèn ko dòn ye. O de b'a to an bë nyögòn dòn ka teriya siraw sama.

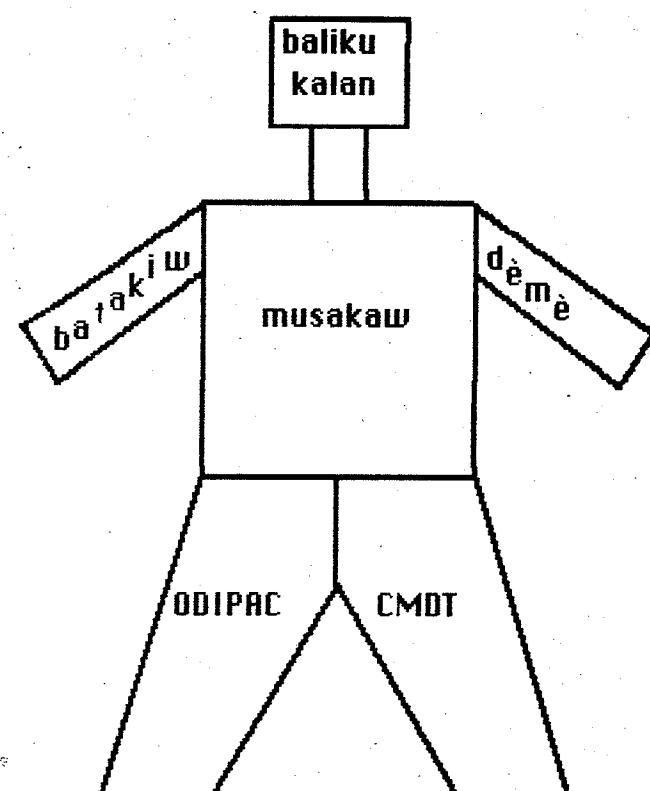
An k'a kòlòsi : ni bée ye sèbènni kè, bée ka Jèkabaara san, a ko bë yiriwa, a bë taa nyè, wa a bë kè an sago ye, n'o de ye a bòli ye kalo o kalo.

I b'i tulo de .. sa, k'i nyè datugu, ka bò filibagantiw kòrò, minnu b'a fò : "ne bë kalandiriyema de fè, ne ye dò san, a warika ca kojugu".

Olu m'a faamu, bawo ni mògò filila i kè baara ma, i bë dò ta kè.

Ne bë n to fo yan ka jèkabaara kalifa yòrò jan ni yòrò surun mògò bée ma, u k'a dòn ko yèrè ko ni mògò wèrè ko tè kelen ye.

**Fuseni Jakite
Balikukalan kuntigi
Sírakòrò**

An k'an hakili munumunu Jèkabaara ja in fè:

- ni kalan ma kè, a kun bë ci
- ni batakiw ma ci, a bolo kelen bè kari
- ni dèmè ma kè, a bolo fana bè kari
- n'o dilanni fèn ma sòrò, a nugù bë tigè
- ni ODIPAC tè, a sen kelen bè kari
- ni CMDT tè, a sen tò kelen bè kari.

O tuma, bée k'i jan to i ka kète la, walasa an ka kamalen nyuman in kana finyè sòrò, janko ka sa.

sanni tònò ka kè bònò ye...

Aw m'a ye, fèn bë di min ma, o nisòn ka di ka tèmè a dibaga kan.

Mògò wolo tè kènè min bò, kana a kòròbò. Malo, lebu ni hamì bë fèn o fèn kò, o to yen.

N'a fòra an ka bén, an ka fara nyögòn kan, an ka nyögòn kunkow kè, an ka nafama kow kè dugu kònò, an ka kalan, n'olu bée sabatira, an ka dugu bë yiriwa, an bë dèmè sòrò ka se an dèsenankow la.

Onhòn..... Nka an bolomada kana kè juru ye koyi !

Juru nyè nyuman ni nyè jugu, a saratò de. An kana basi jalan kè an da k'a sòrò a nyigin ji tè yen. Mògò kana jò malo ni lebu nyè, k'i sutura birifini fara.

N'an ko foroba fèn don, an bée ka kan a la. N'o don, a bë bò dò bolo, ka se an ma. Ni foroba misi ye foroba nyò dun, a bë kè ka dò wèrè nyini. O tuma, an k'an bolomada fòlò kè an yèrèw ye.

Mògò tè se doni min kòrò, a ta kun tè. An nata mana boñya

ka tèmè an magonyèlan kan, dò ka tèrèti bè ban, k'a sòrò sènèfènw ma se.

Juru minnu donnen an na nyinan, k'a ta daba la, misiw ni faliw ni wotoro, fo ka na se wari ma, fan kelen mana yèlè o juruw ta tuma, dò fana ka yèlè a sara don. O la, dannaya bë sinsin, jiginyögónya bë dafa.

Minnu ma fèn sòrò nyinan, a' y'aw nyèji cè ka dò wèrè kònò, ni ala sònna.

Fuseni Jakite

koori sènè baarada kunnafoni

mugu labèn cogo dò sifilèla Nanposela

Salon ani nyinan, suman sòrò yiriwali kèra sababu ye k'u sòngò jigìn u feere yòrò la, ka gèlèya lase dugu kònò mògòw ma u ka sumanw kunnata wari sòrò cogo la:

Walasa ka se ka dò bò cikèlaw ka sòrò nagasili la, jamana nyémögòw ye fèerè siri ka nyèsin suman marali ma duguw kònò, n'an delila k'o fèerè nyè fò Jèkabaara nimòrò 19 kònò.

O bée n'a ta, an ka kan k'an cèsiri hali bi, ka cikèlaw ka sòrò sinsi konyuman. O kanma, Faransi jamana wariso bolofara min nyèsinnen bè dèmèni ma, o ye CMDT ni ODIPAC dèmè ka maanyò mugu labèn yòrò dòw sifilè dugu dòw kònò.

Mugu labèn yòrò ninnu dabò kun ye ka maanyò bayèlèma k'a kè mugu ye, k'o mugu don mana bòrèninw kònò. Mugu in labèn bè dò fara cikèlaw ka suman sòròlen sòngò kan. A bè duguba kònò musow ka tobili ko nògòya u bolo, k'u kisi nyò folon an'a susuli fana ma.

Mugu labèn yòrò fòlò sifilèla san kelen kònò Nanposela dugu kònò (Nanposela bè Kucala mara kònò, o ni Kucala cè ye kilomètèrè 15 ye).

mugu labèn mansinw

Maanyò folon mansin kelen bè mugu labèn so kònò, a ka nyò folonta'bè se kilo 200 ma lèrè kelen kònò. Nyò folon mansin in bè munumunu motèrè min fè, o ye "jèzèli" ye. Ni y'a mèn "jèzèli", gazuwali de bè kè a kònò, n'o sòngò ka nògòn ni sansi ta ye.

Ni maanyò folonna ka ban, a bè don a si mansin na, k'a si k'a bèn n'i sagona cogoya ye :

- Mugu nugulen bè se ka kè to ye, ani basi.
- Nyènyèn misènnin bè se ka tobi ka kè foyò walima seri ye.
- Nyènyèn kunba bè kè seri ye, nka a bè se ka bila malo fana nò na.

Ni maanyò bè kè mugu nugulen ye, mansin in bè kilo 150 si lèrè kelen kònò. Nka ni nyènyèn ka ca ni mugu ye, mansin bè se ka kilo 400 si lèrè kelen kònò. Mòtèrè dò bè nyò si mansin in munumunu, o fana ye "jèzèli" ye.

Mugu labèn yòrò baarakè minènw dafalen bè ni mana bòrènin da nòrò mansin ye. O nòròli kè mansin bè bòrèninw da nòrò ni funteni ye. Kuranla motèrè fitinin dò de bè o mansin nin lamunumunu.

Mugu mana don bòrènin kònò, a tè kumu. A bè se ka mara fo ka se kalo saba ma k'a sòrò a ma kè ni gèlèya ye.

Basikili fila bè mugu labèn yòrò baarakèlaw bolo bòrèw peseli kanma.

Nin mugu labèn mansinw bè se ka maanyò tòni

maanyò folon mansin filè nin ye

100 mugu bò san kònò. A wari mumè bè se dòròmè 1.800.000 ma.

mugu labèn baarakèlaw

Nanposela dugu yìriwa tòn de bè mugu labèn yòrò in ko bée nyènabò. Mògò 6 sugandilen bè dugu kònò tòndenw cè ma minnu bè mugu labèn yòrò in baara kè don o don :

- Mansin ko nyènabò mògò kelen : ale bè mugu labèn yòrò kònòna minèn bée lakòlòsi ani k'ù tinyèni ko fò ; a bè gazuwalí ani tulu ko nyènabò ; mansin ladon baara minnu bè kè, a b'olu bée sèbèn.

- Jateminèna mògò kelen : ale bè gazuwalí jeninen jateminè mugu kilo kémè o kilo kémè silen hakè la, ta mugu hakè sòròlen jatemine ; a bè mugu ni mana bòrèninw ko nyènabò ; a bè mugu sòròlen ni mugu feerelen ko bée lakòlòsi ; a bè kèsu sèbèn lafa.

- Mangasatigi kelen : ale ka baara nyèsinnen bè maanyò sanni ma a sènèbagaw bolo. A bè kòlòsili kè sanni kè tuma, yaasa ka maanyò kisè nyuman sòrò. A bè sènèkèlaw tògò sèbèn, ani maanyò suguya n'a hakè sannen. Wari bè bò kèsu min kònò ka sanni kè, o sèbèn b'ale de bolo.

- Muso saba bè tèntènni kè, walesa ka mugu ni nyènyèn bò nyògòn na. U bè mugu kilo 2 don mana bòrènin kelen kelen kònò ani k'ù da nòrò.

Baara bè kè don o don mugu labèn yòrò in na, k'a ta sògòma ka t'a bila selifana la.

O waati in kònòna na, kilo 300 bè tèntèn. Bolo la tèntènni ka suma, o de b'a to mugu ni nyènyèn sòròta tè tèmè o kan tile kònò.

Mògò 6 minnu bè baara kè mugu labèn yòrò in na, dòròmè 2500 ani mugu kilo 50 bè di u ma nisondiyalan ye.

basikili filè nin ye min bè bòrènin pese

jateminè

Maanyò kisè kilo kelen bè san cikèlaw fè dòròmè 7, k'a sòrò a sòngò ye dòròmè 5 ye sugu la.

Nyò kisè kilo 100 bu bòlen bè bèn kilo 20 ma. Bu kilo kelen bè feere dòròmè 3 dugu mògòw ma u ka bagan misèn baloli kanma, i n'a fò shè, kami, saga, ba, an'a nyògònnaw.

Mugu ani nyènyèn labènnen bè feere Kucala ani Bamakò. Kilo 100 silen na, kilo 20 bè dun Nanposela.

Mugu ni nyènyèn kilo kelen bè feere Nanposela dòròmè 17 ni tama, a donbali mana bòrènin kònò. Nka n'a donna mana bòrènin kònò, a kilo kelen bè feere dòròmè 19 ni tama.

Mugu bòrènin bè feere Bamakò dòròmè 50 (kilo kelen dòròmè 25), k'a da doni sara ni jagokèla ka tònò kan. O sòngò ka nògòn, bawo nyènyèn kunba kilo kelen ye dòròmè 44 ye a feere cogo kòrò fè.

K'a ta okutòburu kalo la ka na a bila marisi kalo la, dugu ye mugu tòni 20 feere.

ŋaniya sirilen

Sèriwusida min nyèsinnen bè mugu labèn in ma, o ye ŋaniya siri mugu labèn yòrò 12 jòli kanma. San 1987 ni san 1988 kònòna na, mugu labèn yòrò saba bëna jò CMDT fè, ODIPAC bëna fila jò.

Sèriwusida in ka gèlèyaba ye mugu san yòrò ko ye, ani mugu doni ko ka bò duguw kònò ka se dugubaw ma. O la, dugu mògòw bè se ka mugu san yòrò do sigi duguba dò la, min ka surun u la, ni jagokèlaw bè se ka mugu sòrò yen k'a ci Bamakò.

mugu labèn nafa yera

Nafa min yera ko in na san kelen kònò, o filè :

- Nanposela dugu kònò bi, mògò 6 ye baara sòrò.
- Dò farala maanyò feere da kan cikèlaw fè.
- Mugu nyuman bè sòrò, min sòngò ka nògòn ni fòlò ta ye.

Nin nyògòn sifilèli b'a jira ko fèerè dòw bè se ka tigè, min bè dò fara cikèlaw ka sòrò kan, ani ka jamana bò nòqò la.

duguw kumakan

Kaniko dugu tòn ye lakòliso jò

Anw Kanikokaw nisòndiyalenba ye nin sèbèn in labèn k'a ci Jèkabaara ma yaasa Jèkabaara kanubagaw ni tòn wèrè minnu bë Mali fan wèrèw la, u bëe bë se k'a dòn ko wale caman bë kan ka kè tònw fè, minnu ye jè nafa dòn.

Kucala lakòlikalan nyèmògòw ka yamaruya kònò, Kaniko tòn y'a nyini Mali kalan ko ni ladamuni minisiriso fè, ka lakòliso dò jò Kaniko dugu kònò.

Kaniko y'a nyini Kucala kòori sènè baarada fè, n'a sòròla lakòliso in bë se ka jò tufa bilen-na, a k'a dèmè n'a ka so jòlaw ye, minnu ye Kaniko nyögònna tòn dòw ka so jòla kalannenw ye kòori sènè baarada yèrè fè.

Kòori sènè baarada fana de ye so ninnu ja labèn ka bèn a hakèw ma, Kucala lakòlikalan nyèmògòw ka yamaruya kònò.

Kalanso fila de bë jò nyinan Kanikokaw fè, minnu kelen kelen janya bë mètèrè 9 bò, u kònò bë mètèrè 7 bò.

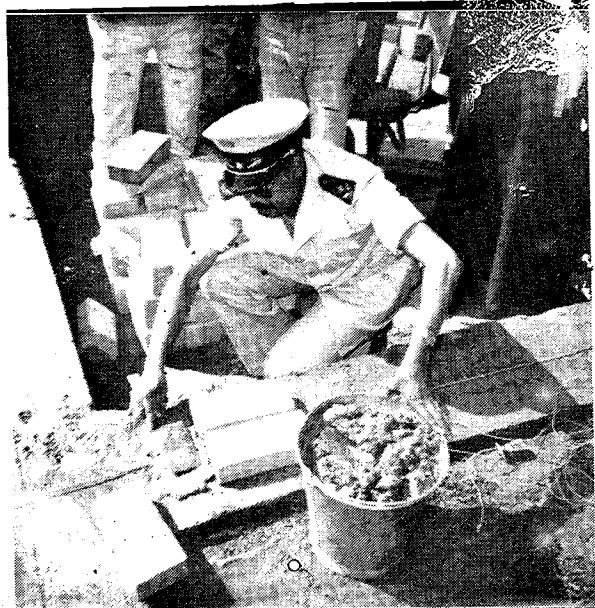
tufa fòlòw dali

A wale nisòndiya y'a to, tufa fòlòw dali don, mògò caman nana Kanikokaw ka nisòndiya sankòròta u bolo. U jèra ka ja min ta, o filè nin ye:

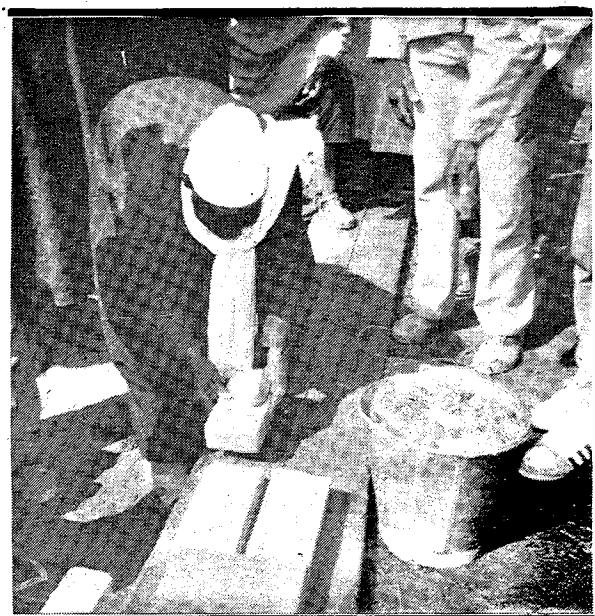

Kubeda nyèmògò filè n'o ye Ibirimu Mayiga ye ka bò Molobala, ani lakòliso nyèmògò n'o ye Amadu Mamadu Lamin Mayiga ye, ani susèkison nyèmògò dankan n'o ye Tumani Kulubali ye, ani zandemi dògotorò cèba Kulubali ani kooperasiòn nyèmògò. So jòlaw karamògò fana bë yen, fugulan jè b'a kun na.

Araba don zanwuye kalo tile 21, Kaniko lakòliso tufa fòlòw dali o don. Ja minnu tara, olu dòw filè:

Kubeda nyèmògò Ibirimu Mayiga bë simòn dò da, tufa sabanan bèna da a fè yòrò min na. Ale de ye tufa fila fòlò ninnu da. A ye dubabu don Kanikokaw ye, ko Ala ka nin kè wale in nyögòn caman daminè ye, ko Ala ka karamògò laadiri di Kaniko lakòliso kanma.

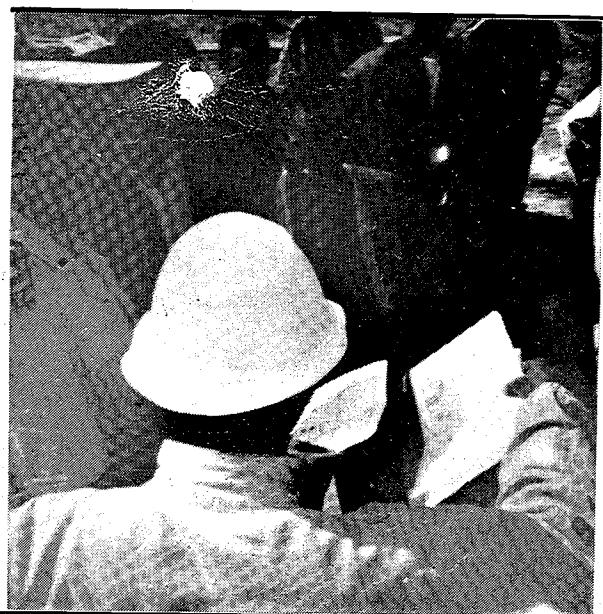
O kò fè, Kaniko dugutigi n'o ye Laji Mamadu Sanogo ye, o filè tufa naaninan da la. A fana ye dubabu caman don.

Muso nyémögòw fana y'u ñaniya jira : ja in kan, an nyè bë Bintu Damèlè la (Kaniko tinminè musokòròba), ani Mariyamu Damèlè (UNFM nyémögò ani dugu tòn kuntigi muso ka hukumu kònò), ani Mamme Sanògò (jiginniso sèbèn kòw bée nyénabòla).

So jòla jolen saba ni so jò kalanden saba filè, ka bò Kònsegela, Sinzinna, Nanposela ani Kaniko yèrè. Sèbèn bë min sen kan, o ye so jòla karamögò ye, Modibo Kamara.

So jòlaw karamögò filè ka so jaw jira kubeda nyémögò la.

An bòlen tufa da yòrò la, dugu denmisènw ye tile tò kë ka balanin fò, ka nyagali kë fo ka taa se kubeda nyémögò ka sira nyini waati ma.

Kanikokaw ka miiriya

Lakòliso in bëna kë sababu ye ka Kaniko n'a lamini dugu bée ka kalan ko nògòya, k'o sababu dò kë furancè surunya ye.

Lakòliso in kònò, denmisènw bëna bamanankan ni tubabukan sèbènni kalan ani k'a fò.

Kanikokaw ko ni Ala sònna, ni lakòliso banna, n'a ko tòw sigira sen kan, u na o fana kë sèbèn ye k'a ci Jékabaara ma.

Kaniko lakòli so kelen jolen filè ka ban

tulon tè sebe sa

Mun na si nòròla dawolo la

O sòròla Si ni Ngònò de ka kèle fè.

Ngònò ni Si tun ka di kosèbè. Don dò la, Si y'a fò Ngònò ye k'u ka taa sènè kè, walasa u bë balo sòrò. Bawo jègè tè sòrò, bananku ni namasa tè sòrò.

Ngònò ma sòn. Si taara baa-rakè, ka namasa, woso ani bananku caman turu.

Si ka namasa, a ka woso n'a ka bananku nyèna kosèbè. Nka, tuma o tuma, n'a taara a ka foro la, a b'a sòrò, n'son dò taara a ka fènw sonya.

Don bëe ye nson ta ye, nka don kelen ye fèntigi ta ye. Dòn dò sògòma, Si taara a sòrò Ngònò bë sonyali la a ka foro la.

An ka gèlè dòonin

Shè ni sonsannin

Don dò, sonsannin ye nyè-bèrè dò minè, k'a di shè-musoba ma.

Shè y'o kunun minkè, o nyè-bèrè dèsèra ale da. A ko : - N kòrò sonsan, sini, n'i bë taa nyèbèrè nyini yòrò la, an bë taa nyògòn fè.

Sonsannin ko : - Baasi tè, an bë taa sini sògòma.

Shè y'a nyinika : - Ne ko, yan ni yen ka jan wa ?

Sonsan y'a jaabi : - A man jan ; bawo i bë fòlò waraninw ka so la, ka tèmè sègè ma fuga la, ka tila ka se nyèbèrèw ma.

Kabini o kèra, shè y'a sen kelen sama a kò fè, ania kam, ko n'ale ma sitan, k'u bë taa.

Falengè Kangama
Sanfinya

Si dimi kojugu fè, a finna. A ye Ngònò gèn ko f'a ka Ngònò faga.

Ngònò bolitòla taara a sòrò cè dò bë dumuni na. Cè da wagatòla ani Ngònò don cè da kònò, fo min teliyara.

Si fana bolitòla k'a bë don cè da kònò, a ni cè da tuguntòla bëenna. Si tunna cè dawolo la, ka nòro cè da wolo san fè ni duguma. O de y'a to a ma se ka Ngònò sòrò.

A ye layidu kelen ta, k'a tè bò cè dawolo la a si kònò, fo ni Ngònò dòra.

O de y'a to si bë cèw dawolo la.

**Mamadu A. Jakite
Kokiri**

kuma kòròma

1. Fèn kelen bë dinyè kònò, nimafèn don, senw b'a fè, kunkolo b'a fè, ku b'a fè, nka kan t'a fè. O ye fèn jumèn ye ?

**Sidiki Kulubali
Zansonni Tukòròla**

2. Benewari fa ji nyè kelen kèra daga kònò, ka benewari nyè 10 bò o daga kelen kònò ji la, o ma fosi bò daga in kònò ji la. O ye mun ye ?

**Gayiba Danbèlè
Bilikò**

3. Saya jumèn ka jugu ka tèmè dinyè saya bée kan ?

**Bakòròba Sise
Kalake Bamanan**

Jaabiw :

1. O ye buntoni ye, bawo senw b'a fè, ku b'a fè, kunkolo b'a fè, nka kan t'a fè.

2. Karamògò kelen bë mògò tan kalan, o tè fosi bò karamògò in ka kalan na, fo ka dò fara a kan.

3. Jigi saya don. Bawo mògò fa bë sa, i bë o munyu ; i ba bë sa, i b'o kun ; ka n'i jigi sara, a bë i ko i yèrè sara.

Kònèkè ka nègèso

Nin ye Kònèkè dò ye. A nana a ka nègèso di nègèso dilanna ma, k'a ka sèli labò.

Nègèso dilanna ye sèli nin bòlò labò ka sèli janya. Nka nègèso dilanna ma sòrò ka sèli bòlò in jija fòlò, dò nana a wele. A taara o ka wele lamèn.

Kònèkè nana fò a kò, k'a ka nègèso jòlen ta, ka boli o kèrè fè, k'i pan k'i sigi a kan. Nègèso sèli jiginna ka na i sigi kadiri kan, ka Kònèkè turu sèli bòlò kan.

Nègèso dilanna girinna k'a nyinika. A ko : - Kòri i ma bana ?

Kònèkè ko : - N ma bana sa, nka sèli bòlò fara bo la.

**Siyaka Jakite
Boyi**